

С.Г. Господаренко, аспірант
Уманський національний університет садівництва

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Постановка проблеми. Однією з найважливіших галузей національної економіки є молочна промисловість. Значну частину раціону харчування населення займають продукти цієї галузі. Молоко необхідне для нормального розвитку людського організму, воно є джерелом багатьох вітамінів та мінералів. Нині молоко використовується як складова великої різноманітності товарів.

Забезпечення населення країни молочними продуктами та молоком, має тісний зв'язок з розвитком ринку молока, тоді як його функціонування значною мірою залежить від ринкової інфраструктури, стану виробництва, сировинної бази, а також платоспроможності населення [1].

Дослідженнями сучасних стратегій розвитку молочного скотарства присвячено роботи науковців: С.В. Васильчак, Т.Г. Дудар, П.Т. Саблук В.Б. Смолінський та ін.

Незважаючи на важливість молока в харчуванні населення, обсяги його споживання, починаючи з 90-х років суттєво знизились. Так, у 1993 р. обсяг його споживання на одну людину в середньому становив 373 л на рік. У 1995 р. цей показник становив 244 л на рік, а вже в 2011 р. – 211 л на рік, що становить близько 55 % від норми споживання. Ця статистика показує про постійне скорочення частки молока у раціоні українців [2].

Нині проходить постійний ріст продуктивності корів, а їх поголів'я має тенденцію до зниження, що призводить до зменшення виробництва молочної продукції. В Україні переробкою молока займається близько 300 підприємств. Серед них найбільшими компаніями є: Юнімілк Україна, Вімм-Білл-Данн та Мілкіленд Україна [3].

Участь України в СОТ сприяє не лише підвищенню вимог до вітчизняних виробників молока і молочних продуктів, а й створює сприятливі умови для виходу на український ринок іноземних виробників.[4]

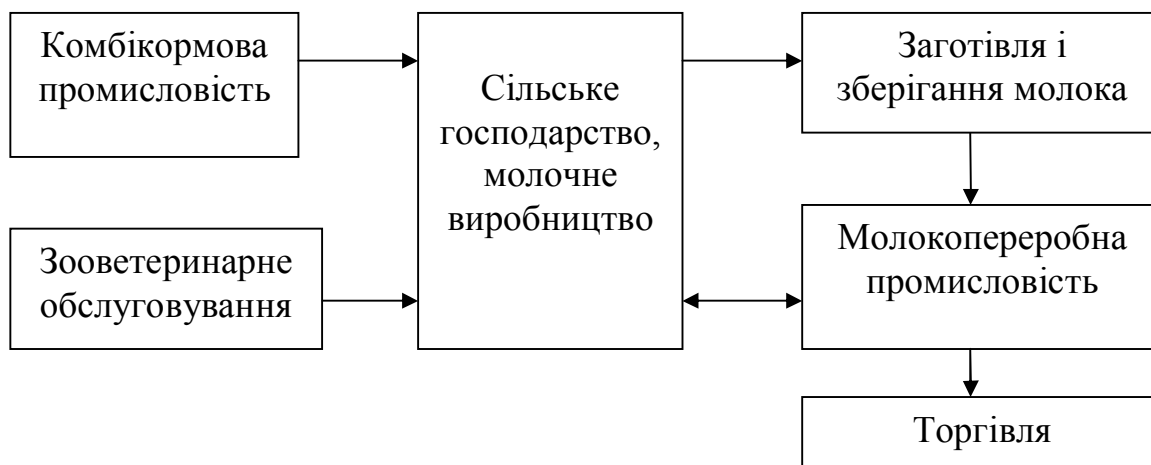
Отже, одним із основних завдань цієї галузі є заповнення внутрішнього ринку доступною та якісною продукцією, а також збільшення експорту товарів цієї галузі. Підтримка молочної галузі з боку держави включає в себе такі складові: доплата при збільшенні поголів'я

тварин; доплата за реалізацію молока вищого сорту; вигідне кредитування для реконструкції та будівництва ферм; доплата за екологічну продукцію, спеціально для виготовлення продукції дитячого харчування

На такі цілі держава виділила минулого року близько 500 млн грн. Для отримання такої допомоги на фермі повинно бути не менше 500 голів худоби, з них не менше 300 голів повинні складати корови. Саме так в 2012 р. було побудовано 26 об'єктів, а 96 – реконструйовано [5]. Як уже зазначалось, молочна галузь тісно пов'язана з іншими галузями національної економіки, що зумовлює чимало труднощів у її дослідженні.

Однією з причин є велика кількість факторів, що впливають на виробництво молока. Це потрібно враховувати під час формування сучасних підходів щодо розвитку складових молоко продуктового під комплексу (рисунок). До основних завдань молочного підкомплексу необхідно віднести:

- 1) забезпечення якості молока;
- 2) захист навколишнього природного середовища на території розташування сільськогосподарських підприємств;
- 3) забезпечення населення молоком і молочними продуктами за доступними цінами в регіоні діяльності підприємств.

Складові молочного підкомплексу

Нині основним завданням АПК є збільшення кількості виробництва молока, а також підтримання доступної для населення ціни. Досягти такої ціни можливо лише при умові конкурентоспроможного розвитку молочної галузі та сприятливої державної політики, яка з одного боку повинна захищати вітчизняних виробників, а з іншого – стимулювати їх до підвищення конкурентоспроможності виробництва

Також досить важливою проблемою для сільськогосподарських

підприємств нині є енергозбереження. Для її вирішення необхідно: запроваджувати енергоощадні технології, застосовувати нетрадиційні поновлювані джерела енергії, постійно підвищувати продуктивність тварин та інше.

За словами В.М. Микитюк, необхідно здійснити перехід функціонування молочних ферм на сучасні енергозберігаючі технології. Це дасть можливість знизити собівартість молока приблизно на 35 % і допоможе дешевше отримувати високоякісне молоко, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності нашої продукції на світовому ринку [6].

На попит молока та молочних продуктів впливає багато факторів: маркетингові (стан та якість пропонованого продукту), демографічний (залежність від чисельності населення, віку, місця проживання, смаків і вподобань) та економічні (ціна за одиницю продукції та здатність населення її придбати).

Купівельна спроможність населення є основним чинником, що впливає на попит на продовольчому ринку. Фактором, який понижує цю спроможність є високий рівень купівельної ціни на молоко та молочну продукцію. Саме це показує наскільки важливою є проблема ціноутворення.

Молочне скотарство – це надзвичайно важлива та трудомістка галузь тваринництва. Згідно статистики, починаючи з 1990 р. в Україні намітилися негативні тенденції розвитку молочної галузі (таблиця).

Подані в табл. показники за 2008–2012 рр. характеризують динаміку розвитку молочного скотарства у порівнянні з показниками за 1990 р. Так, загальне поголів'я ВРХ зменшилось із 5079,0 тис. голів у 2008 р. до 4645,9 тис. голів у 2012 р., або на 15 %. Відповідно відбулося зменшення кількості корів (частка корів у 2012 р. становила 89,4 % від їх наявності в 2008 р.). Також потрібно зазначити, що помітно зросла питома вага корів у порівнянні з 1990 р.

Не дивлячись на зменшення поголів'я худоби, середньорічний надій молока постійно зростає. Так, у 2008 цей показник становив 4064 кг, тоді як уже в 2012 р. – 4326 кг (106,4 % від 2008 р.). У 1990 р. середньорічний надій молока становив лише 2873 кг.

Валове виробництво молока постійно зменшується. Це вказує на постійне скорочення поголів'я тварин. Помітне погіршення ситуації спостерігається і в споживанні молока на душу населення.

Аналіз розвитку галузі молочного скотарства в Україні

Показник	Рік						Показник 2012 р. до 2008 р., %
	1990	2008	2009	2010	2011	2012	
Поголів'я ВРХ – всього, тис. голів	25194,8	5079,0	4826,7	4494,4	4425,8	4645,9	91,4
у тому числі: корів, тис. голів	8527,6	2856,3	2736,	2631,2	2582,	2554,3	89,4
їх питома вага в структурі стада, %	33,8	56,2	56,7	58,5	58,3	55,0	-1,2 в. п.
Середньорічний надій молока від корови, кг	2873	4064	4110	4213	4406	4326	106,4
Вироблено молока, тис. т	24508,3	1609,6	1248,5	1086,0	1377,6	1050,0	95,2
у тому числі з розрахунку на одну душу населення, кг	472,8	251,6	244,7	242,2	249,3	242,6	96,4

Ці проблеми можна подолати лише інтенсифікацією, тобто:

- 1) відродження спеціалізації молочних господарств;
- 2) покращення раціону годівлі тварин;
- 3) впровадження нових промислових технологій і прогресивних форм організації та оплати праці;
- 4) та інше.

Також неможна залишати поза увагою і продуктивність тварин. Саме на продуктивність необхідно звернути увагу з метою досягнення окупності витрат, а також ефективнішого використання фінансових, трудових та матеріальних ресурсів. Досягти високої продуктивності можна введенням високого генетичного потенціалу стада та забезпечення повноцінної збалансованої годівлі тварин. Важливою є також цінова ситуація на ринку молока. Так, у 2011 р. ціна на молоко становила 3,04 грн/кг, на початку 2013 р. молоко першого гатунку купувалося молокопереробними підприємствами за ціною 4,00 грн/кг, а екстра класу – за 4,30 грн/кг. Проте частка цього якісного молока на ринку дуже низька, його забезпечують лише найбільші підприємства завдяки використанню вискоефективних

технологій. Малі підприємства зазвичай постачають значно нижче за якістю молоко, та ще й інколи зі значними коливаннями показників якості. Це завдає значних проблем молокопереробним підприємствам, які в свою чергу прагнуть компенсувати це підвищенням ціни на продукцію.

Якщо порівнювати собівартість молока в Україні і Німеччині, то вона однакова, але потрібно порівнювати не тільки ціну, а й базові показники — вміст білка і жирність, а за цими показниками ми програємо (в Німеччині жир – 3,7 %, білок – 3,4 %, у нас жир – 3,4 %, білок – 3,0 %).

Висновки. Проаналізувавши сучасні тенденції розвитку молочного скотарства, можна зробити висновок, що основне завдання в молочному скотарстві – це розширення ефективного виробництва до оптимального рівня, причому цей рівень є унікальним для кожного господарства окремо. Сучасні наукові і технологічні підходи до молочного тваринництва дозволяють збільшити валове виробництво молока без розширення поголів'я. Тобто лише системність у вирішенні проблем молоковиробників — дотримання умов відгодівлі, утримання, відтворення тварин — дасть можливість суттєво покращити економічне становище виробників та підвищити конкурентоздатність галузі в цілому.

Бібліографічний список: 1. Момчева А.М. Молочний ринок України: сучасний стан та перспективи розвитку // Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка. – 2010. – Вип. 30. – С. 164–168. 2. Державний комітет статистики України. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. 3. ТОП-100. Лідери бізнесу України – десять лет розвитку економіки України. – 2010. – Май. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://gorizontmedia.com.ua/lang/ru/izdatelstvo/top-100-lidery-biznesa-ukrainy/>. 4. Моніторинг розвитку ринку молока та молочних продуктів України / за ред. Бутенко М.І. – К.: Спілка молочних підприємств України, 2010. Вип. 5. – 100 с. 5. Державна цільова економічна програма підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на період до 2015 року. Затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 3 червня 2009 р. № 557. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=557-2009-%EF>. 6. Микитюк В.М. Відродження галузі скотарства в умовах ринкових трансформацій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук: спец. 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» / В.М. Микитюк. – Київ. – 38 с. 7. Сень О.В. Формування ринку молока і молокопродуктів підприємствами АПК: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец.

08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / О.В. Сень. – Київ. – 2013. – 19 с.

Господаренко С.Г. Особенности развития молочного скотоводства в современных условиях. Определены основные задачи молокопродуктового подкомплекса Украины и факторы, влияющие на спрос молока и молочных продуктов. Для разработки стратегии развития предприятия необходимо оценить следующие виды деятельности: маркетинговую, производственную, инновационную, кадровую, инвестиционную, финансовую, управленческую.

Hospodarenko S. The peculiarities of development of milk cattle breeding in modern conditions. The main tasks of a milk productive subcomplex of Ukraine and the factors affecting the demand for milk and dairy products are determined in the article. The analysis of development of dairy industry and the ways of its intensification are given. While working out of a strategy of development it is necessary to evaluate the following activities: marketing, productive, innovative, human resources management, investing, financial, managerial.